

NAMN ATT MINNAS:

GUSTAF PETRÉN

Man har tvistat om Nordiska rådets praktiska betydelse, men i varje fall en förtjänst måste det under alla förhållanden tillerkännas. Det har utgjort en plattform för Gustaf Petrén. Han hade med den ovanliga begåvning, som utmärker honom, naturligtvis kunnat få, ta eller välja sig — hur man vill uttrycka saken — praktiskt taget vilken plattform som helst, men nu råkade det alltså bli Nordiska rådet. Och vem vet, kanske denna vällovliga institution, som om den tillkommit för 25 år sedan förmodligen skulle varit lika betydelsefull som den nu är motsatsen, skall gå till hävderna huvudsakligen i egenskap av utgångspunkt för Gustaf Petréns karriär.

Nå, råkade bli Nordiska rådet är nog inte något alldeles lämpligt uttryck i samband med Gustaf Petrén. Det vore oriktigt att tro att saker och ting händer med honom av en slump. Bakom hans till synes ganska splitttrade verksamhet hittills anar man en mycket målmedveten vilja. Men varför just då Nordiska rådet? Ja, å andra sidan varför inte? Låt vara att Nordiska rådet alls inte kommit att spela den roll som en gång tillänktes det, med hänsyn till att den nordiska frågan, vilket borde stått klart för var och en efter andra världskrigets slut, helt överflyglats av den europeiska. Detta hindrar emellertid inte att Nordiska rådet varit en partipolitiskt neutral samlingsplats för ett antal av Nordens främsta parlamentariker. Om man vill lära känna dessa personer — och själv bli känd av dem — stu-

dera deras sätt att reagera och agera i samband med aktuella politiska problem och kanske få tillfälle att i någon mån påverka dem vid intima rådslag kan sekreterarbefattningen i Nordiska rådet vara en ganska idealisk post för rätt person. Och det råder inget tvivel om att Gustaf Petrén är rätt person.

*

Rätt person — i vilket avseende då? — Jo, inte bara så att han har förutsättningar att utnyttja de möjligheter som erbjuds honom utan också så till vida att han har viljan att göra det på rätt sätt: i saklighetens, det sunda förnuftets och den svenska statsnyttans intresse. Vem är han då, närmare bestämt? Säger man att han är lika välkänd i Helgeands-huset — där han har sina ämbetslokaler — som okänd utanför det samma uppväcker detta genast oberrättigade misstankar. Mycket bättre blir det inte om man tillägger att han är en av riksdagens grå eminenser — någon skulle kunna komma på idén att förväxla honom med licentiaten Sune Holm i konstitutionsutskottet och ingenting skulle kunna vara mera orättvist. Men under nästan varje viktigare riksdagsdebatt ser man Gustaf Petrén i kamrarna. Han återfinns förvisso icke i politrukernas bänk — det Gud förbjude! — inte heller bland de departementstjänstemän, som med uppsynen av S:t Sebastian vid martyrpålen hänger utmed väggarna i förvidna ställningar.

Nej, mysande av munterhet — och man måste vara mycket skarpsynt för att kunna avgöra om den är fryntlig eller sarkastisk — släntrar han omkring och viskar ett ord här, ett ord där. Även i denna församling är han en uppseendeväckande företeelse. Man tänke sig en blond björn, som rest sig på bakbenen och stuckit händerna i byxfickorna. När Nietzsche talade om *die blonde Bestie* — och väl att märka såsom skapelsens krona — måste han ha anteciperat Gustaf Petrén. Han ser avgjort ut som det ideala inbegreppet av en arier. Mycket lång, mycket axelbred, grovt byggd, med välvt bröst och armar som släggor utstrålar hela hans gestalt fysisk kraft. Men i lika hög grad utstrålar hans fysionomi med de markerade dragen — den breda pannan under det borstiga och oborstade gula håret, de stora ögonen vars ögonfransar långa som en kvinnlig filmstjärnas skuggar lätt purprade lätt ludna kinder, den korta raka näsan, den fylliga munnen, det breda, energiska käkpartiet — intellektuell kraft. Överhuvudtaget ger han intryck av en obändig andlig och kroppslig vitalitet, som otåligt söker sig utlopp. Gustaf Petrén verkar på något sätt ett nummer för stor i den småsvenska omgivningen där han dväljs. Man har en känsla av att både i bokstavlig och överförd bemärkelse den parlamentariska kavajkostym han bär känns illasittande och trång. Man vill tänka sig honom skrudad om inte precis i djurhudar, med behornad hjälm, vildsvinsspjutet i ena handen och mjödbägaren i den andra, så åtminstone i en mundering från vår stormaktstid. Det modernaste som egentligen skulle passa honom i klädväg vore karolinernas älghudskyller, stålharnesk, kraghandskar, kragstövlar, trehörnig hatt och fruktansvärd plit — så mycket mer som han varit ansvarig utgivare av en tidskrift för

reservofficerare och är en överdängare i jaktritt. Men nu har han alltså en illasittande och något för trång parlamentarisk kavajkostym och släntrar mellan bänkraderna i andra kammaren, utdelande goda råd och anvisningar. Genom sin verksamhet i Nordiska rådet har han kommit att stå Bertil Ohlin nära och det är säkerligen inte så få motioner och interpellationer från folkpartiets riksdagsgrupp, till vilka den sakliga ammunitionen levererats av Gustaf Petrén. Men han har sedan sin tid som lagutskottssekreterare goda förbindelser även i andra läger och har i vida riksdagskretsar förvärvat sig anseende som den unge, självständiga, oförskräckte juridiske expert, man helst konsulterar.

Gustaf Petrén tillhör, naturligtvis hade man så när sagt, den ryktbara skånska lärdomssläkten. Hans far, professor i kirurgi i Lund, var en i den brödrakrets, som frambragte bl. a. två konsultativa statsråd och fyra professorer. Hans mor kommer från den bekanta officerssläkten Sylwan, även den fruktbar och framgångsrik. Det brukar påstås att Gustaf Petrén har ett hundratal kusiner, säkert är att något tjugofemtal etablerat sig i eller i närheten av den centrala förvaltningen. Hans formidabla påbrå gav sig tidigt tillkänna. När han år 1935 som 17-åring tog studenten i Katedralskolan i Lund tillhörde han en klass, där medelbetygsnivån låg vid a och som inom kort avkastade ett par professorer. I denna klass placerade sig Gustaf Petrén som tvåa, närmast efter Carl-Göran Regnéll, sedermera docent i slaviska språk, bankdirektör och högerriksdagsman.

Hans universitetsstudier var brokiga, men snabba och spektakulära. Han började allmänbildas sig med klas-

sisk fornkunskap, latin, historia och ryska för att småningom övergå till statskunskap och nationalekonomi. Efter tio terminer var han fil. och pol. mag., efter ytterligare fyra, delvis utfyllda av beredskapstjänst, jur. kand. Samtidigt ägnade han sig med liv och lust åt studentpolitik, var under två år kurator i Lunds nation och 1943-46 ombudsman i Sveriges för- enade studentkårer. Två år senare började han som sekreterare i Stockholms rådhusrätt och skrev på lediga stunder en avhandling om »Offentlig- rättslig användning av våld mot person», på vilken han 1949 — 32-årig — dispu- terade och blev docent i förvaltnings- rätt vid Stockholms Högskola. Under tiden hann han dessutom med att vara sekreterare i andra resp. första lag- utskottet och fiskal i Svea Hovrätt. Efter disputationen övergick han från lagutskottet till besvärssakkunniga, blev kapten i I 7:s reserv 1951, e. o. assessor i Svea Hovrätt 1952 och samma år sekreterare i Nordiska rå- det.

Vad månede bliva av detta barnet? Hade han som vissa andra yngre ju- rister anslutit sig till den famösa or- ganisationen »Till bröders hjälp», hade han vid detta laget helt säkert suttit i regeringen. Men denna smålek har han undvikit och som en ovanligt vild — i bemärkelsen självständig — borgerlig vilde har han i stället bidat sin tid. Han har, som synes, inte varit överksam i det offentliga livet. Inte heller har han, om också ganska osyn- lig för den stora allmänheten, under- låtit att delta i den offentliga debat- ten. Det betyder kanske mindre att excellensen Undén — dock i ett strikt juridiskt, inte utrikespolitiskt spör- smål — tillvitit honom »ohövlig pole- mik utan täckning». Hur meriterande detta än må synas, är det än viktigare att han skoningslöst angripit olika for- mer av administrativt godtycke och

bristande säkerhetskontroll, att han med vresig kraft kritiserat den mo- derna kriminalpolitikens avarter och att han med kanske större eftertryck än någon annan nagelfarit författ- ningsutredningens löjliga och ömkliga förehavanden.

Gustaf Petrén, denne muntre och vänfaste kumpan är också en farlig, en fruktansvärd polemiker. Den sludd- riga, skånska rotväliska han talar är svår att förstå, men det lönar mödan att försöka. Hans fattningsförmåga är snabb, hans receptivitet lika enorm som hans arbetsförmåga, han är skarp- sinnig, klartänkt, saklig och hänsyns- lös. Med en åtminstone i än yngre år närmast brutal uppriktighet sveper han alla fraser åt sidan och går direkt till sakens kärna. Han har en stark ambition, men är inte ett dugg fåfäng. Hans ambition gäller inte hans egen person, på sin höjd hans egen kapa- citet. Han vill vara mer än synas. Han vill ha resultat, sedan spelar det inte så stor roll vem som utåt får äran av dem. Och det skall vara resultat som bidrar till att bevara och stärka det gamla svenska rättssamhällets in- tegralitet och effektivitet. Det har i och för sig ingenting med partipolitik att göra. Det är en fråga om traditionellt svenskt ämbetsmannansvar.

Men just nu är det klart att en för- utsättning för att Gustaf Petrén skall få tillfälle att med verklig framgång praktisera sina principer är en poli- tisk regimförändring. När en dag det sönderfallande kabinettet Erlander er- sätts av en borgerlig regering bör Gustaf Petrén med det stora och väl- förtjänta förtroendekapital han förvär- vat i borgerliga riksdagskretsar ha sin chans att få uträtta något stort. Man kan tänka sig honom i alla möjliga be- fattningar, men det närmast tillhands liggande vore väl som konsult — i lik- het med de två farbröderna — eller varför inte som inrikesminister. Sä-

kert är att för den borgerliga regim, ret, kommer Gustaf Petrén att vara
som skall få den lika ansvarsfulla som en välbehörlig juridisk och admi-
otacksamma uppgiften att upprätta nistrativ tillgång.
vårt land ur det socialistiska vansty-

G. U.

